

Til kamp for empatien

Onlineliv: Fremmer samtale forståelsen? Efter en tur på Facebook kan man godt blive i tvivl. For meget onlineliv gør os mindre empatiske, lyder forklaringen i ny bog fra en berømt amerikansk psykolog.

DEBAT-/FAGBOK

SHERRY TURKLE
RECLAIMING CONVERSATION –
THE POWER OF TALK IN A
DIGITAL AGE

448 sider, 14,38 USD hos Amazon
Penguin

MICHAEL KIRKEBY

kultur@jp.dk

Forhåbningerne var næsten uden ende i slutningen af 1990'erne. Internettet var den nye og demokratiske teknologi, som kunne sprede information og viden til alle – og derigennem også oplysning, tolerance og demokratiforståelse til selv de mørkeste afkroge. Verden blev tættere forbundet, og det berømte amerikanske magasin, der af samme grund blev døbt "Wired", skrev begejstret om forhåbningerne til det, der blev kaldt den største kommunikationsrevolution siden Gutenberg.

Med en venlig formulering kan man ca. 20 år senere konstatere, at resultaterne er blandede. Der er ikke kommet mere demokrati i verden (ifølge The Economist's velansete Demokratiindex), og hvad angår spredningen af viden og information, har nettet vist sig mindst lige så effektiv til at sprede uigennemskuelighed, misinformation og konspirationsteorier i alle afskygninger. Det amerikanske mediefænomen Bill Maher beskyldte i januar ligefrem internettet for at slå sandheden ihjel og kaldte nettets informationsmotorvej for "Bullshit Boulevard".

Tilbage står, at udbredelsen af bedre redskaber til dialog og kommunikation ikke nødvendigvis fremmer udbredelsen af større forståelse, klogskab eller kærlighed på tværs. Nogle gange måske endda tværtimod, som når jihadist bruger nettet til at gennemføre en af verdens hidtil mest effektive had-, branding- og rekrutteringskampagner. Når man ser på, hvordan vi i øvrigt taler med hinanden online, er det heller ikke, fordi man kommer til at tænke på Rousseau eller idealer om respekt for andre synspunkter og det bedste argument.

En størrelse som Facebook, verdens ubetraget største kollektive samtalemaskine, er selvfølgelig mange ting. Men en stor del af den samtale, der finder sted her om alvorligere emner – terrorangreb, folketingsvalg, flygtningekriser osv. – virker til at handle mere om bekræftelse end forståelse. Når bølgerne går højt, er Facebook fuld af ekkokamre og råbekor, politiske lydbydder og følelsesfulde statements. Der læses bibles på samme måde, som Fanden gør det. Der prædikes for de frelste, og der

markedsføres holdninger over for venner, som i forvejen er helt enige. Der løbes åbne døre ind, og hvis man mangler en god sarkasme, kan man finde inspiration blandt et bredt udvalg af syrlige hold kæft-bolsjer. Her har Bush-doktrinen kronede dage: Enten er du med mig, eller du er imod mig (og sikkert en stor idiot og/eller et dårligt menneske).

Erosion af evne for empati

Men hvordan kan det være, at mange onlinediskussioner fungerer som en slags isolerede holdningssiloer, hvor folk hopper op og ned uden at flytte sig? Ifølge den amerikanske forfatter Sherry Turkle handler det bl.a. om, at onlinesamtaler og andre former for digital kommunikation slet ikke er rigtige samtaler, men mest fattige kopier.

I sin nye bog "Reclaiming Conversation – the power of talk in a digital age" forklarer hun, hvordan den digitale kommunikationsteknologi er godt i gang med at erodere vores evne til at indgå i forpligtende venskaber og til at føle en form for empati, der rækker ud over at skifte profilbilleder ud med flag eller "Je suis Paris"-proklamationer i et par uger. Sympatiske, men luftige kindkys. I februar var vi alle Charlie, men hvad har det betydet? For tre år siden sydede nettet over af over 100 millioner empatitilkendigelser for de børn, som mishandles og slages af Joseph Kony i det centrale Afrika. Hvor er medfølelsen i dag, hvor Kony stadig slakter løs?

Turkle tager fat i, at computere og smartphones tilbyder os at tale sammen på en mere forudsigelig, redigeret og kontrolleret facon, end når vi møder hinanden ansigt til ansigt. Det er ikke så krævende at være venner online, vi bestemmer selv, hvornår vi vil "være sammen" osv. Selv om vi føler, at vi er i kontakt med måske flere hundrede online, befinder vi os grundlæggende i en slags social komfortzone, hvor vi er på bekvem afstand, og aldrig for alvor bliver udfordret i mødet med andre.

Problemet er, at når en stadig større del af vores daglige sociale liv foregår i digital armslængdeafstand, bliver vi ikke følelsesmæssigt trænet på samme måde, som når vi mødes fysisk og i mindre grad har styr på situationen. Fysiske samtaler er langt mere rodede og småkaotiske, og her afhænger kommunikationen og forståelsen ikke bare af det sagte, men i mindst lige så høj grad af det set, af ansigtsudtryk, tonefald, kropsholdninger og lugte. Manglen på den slags signaler kan selv nok så mange smileys ikke rette op på.

Som bekendt er ansigt til

Amerikanerne tjekker i gennemsnit deres telefon hvert sjette minut, næsten alle sover med deres telefon, 25 pct. går online senest fem minutter efter, at de er vågnet – og det har konsekvenser. Foto: Colourbox

ansigt-samtaler overhovedet ikke en garanti for, at der bliver lyttet og forstået. Alle har deres skrækeksempler at trække på. Pointen er bare, at det er endnu lettere online end offline at slå visiret ned, kværne løs og lade være med at lytte. Det minder om en anden kendt sociolog, den efterhånden 90-årige Zygmunt Bauman, der i et interview i El Pais fornyligt kaldte sociale medier for rene fælder, som ikke lærer os kunsten at gå i dialog, fordi den er for let at undgå.

Fra begejstring til skepsis

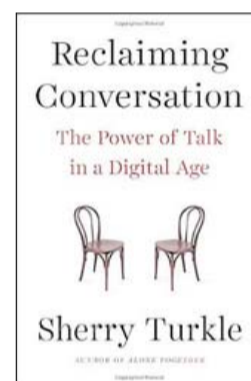
Sherry Turkle er selv en stemme, der ofte lyttes til af folk, der er interesserede i digital kultur – og måske også er enige med hende, kunne man mistænke. Hun er professor i socialvidenskab på MIT-universitet i Boston. Hun har en doktorgrad i både sociologi og psykologi og har gennem 30 år skrevet om den digitale udvikling, først med begejstring, siden med udtalt skepsis.

I Reclaiming Conversation borer hun videre i sporet fra hendes bestseller fra 2011 "Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other". Det grundlæggende tema er det samme: bekymringen for, at den teknologi, der udvider vores netværk og umiddelbart kobler os tættere sammen end nogen sinde før, i praksis ofte skaber større afstand. At vi nok

har flere forbindelser, men mindre kontakt.

Over 448 sider serverer hun en vrimmel af tankevækkende eksempler på, hvordan vi agerer som slaver af digitale hjælpemidler i både familielivet, i skolen og på jobbet. Amerikanerne tjekker i gennemsnit deres telefon hvert sjette minut, næsten alle sover med deres telefon, 25 pct. går online senest fem min. efter, at de er vågnet – og det har konsekvenser.

Vi hører om, hvordan familier er blevet mere stille og tavse sammen, fordi alle sidder bøjet over deres smartphones eller iPads. Hvordan 12-årige amerikanske skolebørn i dag har et følelsesmæssigt register på niveau med otteårige for en generation siden. Hvordan universitetsstuderende ikke indgår i venskaber som før og scorer 40 pct. lavere på udvalgte empatimarkører end for bare 10 år siden. Hvordan kæresten foretrækker at skændes via sms, fordi det simpelthen er lettere at håndtere. Hvordan vi ikke magter at være alene mere. Hvordan de evige forstyrrelser af nye opdateringer, påmindelser, sms'er osv. er blevet normen og gennemhuller vores evne til være opmærksomme og koncentrede. Hvordan vi næsten tvangsmæssigt tjekker vores dims, hver gang der opstår pauser i hverdagen – ved busstoppestedet, foran fjernsynet, i klasselokalet, i mødelokalet, på toilettet eller sammen med venner. Hvordan FOMO-syndromet (fear of missing out) også kan forklare rent fysisk ved, at kroppen belønner hvert tjek på telefonen med et lille beroligende neurokemisk fix – det gælder også, selv om det bare handler om rutinetjekket af de samme online-medier med de samme hi-

strier og den samme konstatering af, at der stadig ikke er sket noget særligt.

For en dansk læser virker flere af eksemplerne – heldigvis – overdrevne og beskri-velsen af "device-free summer camps" – en slags afgiftningslejr for digital afhængighed, hvor børn lærer at tale almindeligt med hinanden igen – virker både morsomme og langt ude på den triste måde. Men der er ingen grund til at tro, at Turkles generelle beskrivelser ikke også gælder i en dansk virkelighed, som flere gange er kåret til at være verdens mest forbundne, og hvor undersøgelser også peger på problemer med afhængighed af smartphones og performancekultur online.

Et stort problem?

Spørgsmålet er snarere, hvor stort problemet egentlig er, og om der ikke også er andre faktorer i spil? Turkle er svær at kigge i kortene, fordi hun mest bygger sin argumentation op om en lang række samtalerferater. Man kan ikke undgå fornemmelsen af, at det hele passer lidt for godt, og man savner flere modeksempler. Problemerne med empati og med distraerte, fraværende, ikke-lyttende venner kom trods alt før smartphonen. Bedre

kommunikationsredskaber har ikke løst problemerne, måske forstærket dem i nogle tilfælde, men dog heller ikke skabt dem.

Sherry Turkle er bedst, når hun eksemplificerer, hvordan kulturen og anvendelsen af vores nye redskaber halter langt efter selve teknikken. Vi når knap at indarbejde en ny teknologi i vores liv, før den bliver overhalet af nye muligheder.

Sociologen og psykologen i Turkle supplerer hinanden godt, når hun beskriver tidens dominerende væremåde som »kontinuerlig delvis opmærksomhed«, og når hun kortlægger den menneskelige dynamik bag enighedsfællesskaberne online.

Hun har også blik for, hvordan internettets udvikling kan forstærke tendensen til disse enighedsfællesskaber, når alle algoritmerne kontinuerligt afkoder vores adfærd for at kunne tilbyde os mere af det samme. Jeg får ikke de samme annoncer og det samme nyhedsudvalg online som min nabo, og den udvikling er kun lige begyndt. På den længere bane er det mest bekymrende problem for empatien måske i virkeligheden, at de fælles referencerammer på den måde bliver svagere og svagere.

Turkle har ret i, at vi skal blive bedre til at bruge vores digitale opfindelser med omtanke. De er kommet for at blive, og vi kan ikke bare vende ryggen til dem. Til gengæld virker hendes forestilling om den klassiske samtale med øjenkontakt som en slags empatiskabende generator mest som en psykologs naive ønsketænkning.

Og som et budskab, der mest vil vække forståelse hos dem, der i forvejen er enige.

BØGER FRA VERDEN